

yllättäneensä professorimiehensä ja hänen vanhempansa ulos heidän entisestä kodistaan, teettäneet kasvoleikkauksen ja hankkinut omien poikiensa ikäisen rakastajan.

Rikastunut Tanja myös ruokki ja vaatetti toisinaan Jegor Gaidarin taloudellisen šokkihoidon köyhyyteen suistamaa entistä miestänsä. ”Hän ei tehnyt sitä myötätunnosta. Tanja ruokki Andreita, koska kosto on suloista. Hän antoi tälle punaista kaviaaria, neuvostoaikojen luksussymbolia, johon hänellä oli nyt varaa. Andrei hotki, kunnes kaviaari tuli korvista. Hän ei edes punastunut nöyryytyksestä, koska oli niin nälkäinen. Välillä hän söi kirkon soppajonoissa ja teeskenteli uskovaista saadakseen ison annoksen. Hän oppi jopa tekemään ristinmerkin.”

Tanjan tarina on kertomus siitä, miten uuden Venäjän markkinavoimat mursivat intelligentsian 1990-luvun alussa. Torikauppiaina silloisen perheensä elättänyt Tanja kertoo tämän karun elävästi: ”Yhtenä kauniina päivänä yksinkertaisesti näytin hänelle (anopille), missä kaappi seisoo. ’Painu v...n!’ Ja mitä luulet, että sitten tapahtui? Ensimmäistä kertaa hän ei alkanut saarnata minulle. Se oli aivan uutta. Vallankumous tapahtui silmiäni edessä. Näennäisen lahjomaton, vanha moskovalainen älymystö oli murtumassa. Sen oli murtamassa raha, jota annoin anopilleni. Hän lakkasi saarnaamasta minulle, koska annoin hänelle ruokaa... Vähitellen koko porukka (perhe) oppi hymyilemään minulle ja jopa

kuuntelemaan tarkkaavaisesti, mitä minulla oli sanottavana. – Ja kaikki tuo vain siksi, että ruokin heitä kaikkia käymällä kauppaatorilla. Nautin siitä. Olin valmis jatkamaan sitä vain yhdestä syystä: saadakseni yhä enemmän rahaa. Lisää ja lisää, ja hukuttaakseni heidät tuohon rahaan, jota he niin halveksivat.”

Entä Putin? Tanja tiivistää

Miten demokratiaa viedään Venäjälle?

Sarah L. Henderson: *Building Democracy in Contemporary Russia: Western Support for Grassroots Organizations*. Ithaca & London: Cornell University Press, 2003. 229 s.

Venäläisen kollektiivisen toiminnan tutkimusta on pitkälti hallinnut kaksi lähestymistapaa: poliittiset mahdollisuusrakenteet ja kansalaisyhteiskuntateoriat. Poliittisten mahdollisuusrakenteiden analyysiä, jonka avulla on pyritty selittämään sosiaalisten liikkeiden syntyä, kehitystä ja vaikutusta mm. poliittiseen päätöksentekoon, on sovellettu erityisesti venäläisen naisliikkeen tutkimuksessa (mm. Caiazza, Amy, *Mothers and Soldiers. Gender, Citizenship and Civil Society in Contemporary Russia*. New York and London: Routledge 2002; Johnson, Janet, *Sisterhood versus “moral” Russian state: The postcommunist politics of rape. – Post-Soviet Women Encountering Transition*. Ed. Kuehnast, K. & C. Nechemias. Washington: Woodrow Wilson Center Press 2004, 217-240; Sperling, Valerie,

Jeltsinin ajan vaihtumisen Putinin ajaksi erinomaisesti. ”Jeltsin oli poissa ja hänen mukanaan menivät helppo raha ja kuherruskuukausi. Nyt vallassa olevat ihmiset ovat kyltymättömiä pragmaattikoita ja minä olen yksi heistä. Sinä olet Putinia vastaan, mutta minä olen hänen puolellaan. Hän on minulle melkein kuin veli, ensin poljettu ja nyt ottamassa takaisin

Markku Kangaspuro

Organizing Women in Contemporary Russia. Engendering Transition. Cambridge: Cambridge University Press 1999).

Kansalaisyhteiskunta-lähestymistapa on ollut vielä poliittisia mahdollisuusrakenteitakin suosittumpi. Saatavilla on hyllymetreittäin kirjallisuutta, sekä venäläistä että läntistä, jossa pohditaan kansalaisyhteiskuntaa niin teoreettis-filosofisella kuin empiirisen tutkimuksen tasolla. Keskeisiä kysymyksiä ovat olleet mm. se, voiko Venäjällä puhua kansalaisyhteiskunnasta, ja jos voi niin missä merkityksessä ja miten sitä voi ymmärtää, mitata tai käsitteellistää. Eräänlaisena metakertomuksena kulkee pohdinta siitä, kuinka läntistä teoriannuodostusta voidaan soveltaa ei-läntisiin konteksteihin.

Yhdysvaltalaisen politiikan tutkijan Sarah L. Hendersonin *Building Democracy in Contemporary Russia* asettuu nimenomaan kansalaisyhteiskuntakirjallisuuden jatkumoon. Se on ajankohtainen puheenvuoro venäläisen demokratian ja kansalaisyhteiskunnan tilasta

käytävään keskusteluun ja havainnollistaa myös hyvin niitä ongelmia, jotka vaivaavat monia tämän aihepiirin tutkimuksia. Henderson käsittelee kirjassaan läntisen demokratia-avun vaikutusta venäläiseen kansalaisjärjestösektoriin, ”NGO”-toimintaan. Hendersonin lähestymistapa on arviointitutkimuksellinen, mikä on ollut suosittu jälkisosialismia koskevassa demokratia- ja järjestötutkimuksessa. Hän luonnehtii tutkimustehtävänsä seuraavasti: ”Tämä kirja *arvioi* sitä, missä määrin länsimainen apu voi edistää kansalaisyhteiskunnan syntyä ja viime kädessä demokratiaa sellaisissa maissa, joissa kotimaiset impulssit tälle kehitykselle ovat heikot tai olemattomat.” (s. 1; kursiivi S.S.) Henderson keskittyy kansalaisyhteiskunta-analyysissään ei-valtiollisiin järjestöihin, NGO:ihin, ja perustelee tätä sillä, että ne ovat olleet läntisten rahoittajien keskeisin rahoituskohde kansalaisyhteiskunnan ja demokratian tukemisessa. Hän valottaa kysymystä spesifimmin yhden NGO-sektorin, naisjärjestöjen, näkökulmasta, mutta keskustelee sen kautta laajemminkin järjestötoiminnasta Venäjällä ja ulkomaisen avun suhteesta siihen. Kirja pohjaa haastatteluihin rahoittajien ja kansalaisjärjestöjen edustajien kanssa, naisjärjestöille suunnattuun postikyselyyn ja Hendersonin omiin kokemuksiin konsulttina läntisissä rahoittajaorganisaatioissa.

Hendersonin aihe on tärkeä ja ajankohtainen. On kiinnostavaa tietää, mitä tapahtuu kun erilaiset ulkomaiset valtiolliset ja ei-val-

tiolliset toimijaryhmät pyrkivät rakentamaan ja ohjaamaan demokratiaa Venäjällä, mitä ideologioita, käsitteitä ja agendoja siirtyy ja miten, millaisia valtasuhteita tässä rakentuu ja uusiutuu, ja miten erilaiset toimijat tällä kiistellyllä ”demokratia-avun” kentällä neuvottelevat identiteettejään, tavoitteitaan ja toiveitaan. Harmillista kyllä, Hendersonin tutkimuksen arvioiva – ja usein arvottavaksi lipsuva – lähestymistapa tekee tutkimuksesta monella tapaa ongelmallisen eikä pysty mielestäni tavoittamaan näitä moniulotteisia ja ristiriitaisia prosesseja.

Suurin ongelma Hendersonin tutkimuksessa on koko tutkimuksen lähtökohta. Henderson tukeutuu ”uustocqueville’läiseen” (*neo-tocquevillian*) ja putnamilaiseen sosiaalisen pääoman viitekehykseen paikantuvaan kansalaisyhteiskuntakonseptioon. Sen ytimessä on ajatus, että elävä ja moninainen kansalaisjärjestösektori on kansalaisyhteiskunnan peruskivi, ja kansalaisyhteiskunta puolestaan on demokratian kannalta elintärkeä. Muodostuu ketju NGO = kansalaisyhteiskunta = demokratia. Kansalaisjärjestöt yhtäältä kultivoivat putnamilaisessa hengessä demokraattisia hyveitä ja opettavat demokratian pelisääntöjä, ja toisaalta ne vaativat vallanpitäjiä ja siten edistävät ”hyvää hallintoa” sekä puolustavat yksilöitä suhteessa valtioon. Henderson on epäilemättä oikeassa, että tämä ajatusmalli on ollut valtaosan demokratia-apuhankkeiden lähtökohtana ja on muodostunut eräänlaiseksi kansalaisyhteiskuntaortodok-

siaksi. Ongelma Hendersonin työssä syntyy siitä, että hän itse ammentaa tutkimuksessaan tästä täsmälleen samasta ortodoksiasta, jota hän tutkii ja myös läpi työnsä kritisoi. Toisin sanoen, hän tutkii NGO:ita ja niiden suhdetta ulkomaisiin rahoittajiin ja tekee tästä päätelmiä kansalaisyhteiskunnan tilasta Venäjällä. Tuloksena on kehäpäätelmä; tutkimalla uustocqueville’läisellä sapluunalla venäläisiä NGO:ita kansalaisyhteiskunnan tilan mittarina, Henderson päätyy kritisoidaan rahoittajia siitä, että ne ovat uustocqueville’läisessä hengessä ottaneet NGO:t kansalaisyhteiskunnan pääindikaattoriksi. Henderson ei täten saa tutkimuskohteeseensa tarvittavaa kriittistä ja analyttistä etäisyyttä operoidessaan samalla työkalupakilla kuin rahoittajat. Henderson jää kritisoiemiensa rahoittajatahojen ”donor-recipient” - diskurssin vangiksi, mistä seuraa, ettei hän pysty tarjoamaan uusia käsitteellisiä avauksia järjestöjen, kansalaisyhteiskunnan ja demokratia suhteisiin.

Tähän liittyy suoraan tutkimuksen toinen perustavaa laatua oleva ongelma. Henderson ryydittää edellä kuvattua kansalaisyhteiskuntakonseptiota vahvasti yhdysvaltalaisella kolmannen sektorin ja ei-kaupallisten (non-profit) järjestöjen keskustelulla. Tämän mallin tai mittatikun kanssa hän sitten lähtee analysoimaan venäläisiä järjestöjä. En tiedä kuka oikeastaan yllättyy, kun tutkimuksen lopputulos on se, ettei venäläinen kansalaistoiminta noudata amerikkalaista kolmannen

sektorin tai uustocqueville’läistä mallia, vaan jää uupumaan siitä kaikin tavoin. No, kertoohan se tietysti siitä, ettei venäläinen kansalaistoiminta ole samanlaista kuin Yhdysvalloissa – mutta ei epä ole suomalainenkaan.

On ongelmallista lähteä mittaamaan ja arvioimaan paikallisesti ja historiallisesti rakentunutta kansalaistoiminnan kenttää mallilla, joka ei ota huomioon tätä kotimaista kontekstia. Venäläisen organisoitumisen historian ja ominaispiirteiden ohittamisesta seuraa muun muassa hurja väite siitä, että läntiset rahoittajat rahoittavat ”sellaisia länsimaisia teemoja kuin sukupuoli, ympäristö ja ihmisoikeudet” (s. 79; kurssiivi S.S.). On jo itsessään häkellyttävää väittää näitä teemoja erityisen ”länsimaisiksi”, mutta väite myös täysin ohittaa sen tosiasian, että Venäjällä ja Neuvostoliitossa organisoiduttiin näiden kysymysten ympärille jo aikapäiviä ennen yhtäkään läntistä rahoittajaa tai konsulttia. Venäläisen naisliikkeen juuret ovat 1800-luvun lopun Venäjällä ja neuvostoaikana feministit ryhtyivät politisoimaan sukupuolta aktiivisesti jo ennen perestroikan aikaa. Ympäristöongelmat ovat olleet vuosikymmeniä venäläisen kansalaistoiminnan keskeisimpiä teemoja; ympäristöaktivismia oli jo neuvostoaikana ja ympäristöliikkeet olivat etunenässä kaatamassa vanhaa valtaa 1980-90-lukujen vaihteessa. Ihmisoikeudet puolestaan olivat aina 1960-luvulta lähtien keskeisin toimintalinja Neuvostoliiton toisinajattelijoiden yhteisössä. Sukupuoli, ympäristö

tai ihmisoikeudet eivät siis suinkaan ole mitään venäläiselle yhteiskunnalle ”uusia” teemoja eivätkä todellakaan läntisten rahoittajien keksimiä.

Hendersonin tutkimusote, joka arvioi ja mittaa venäläistä toimintaa pitäen normina yhdysvaltalaisista yhdistystoimintaa johtaa siihen, ettei kirja pysty vastaamaan kysymykseen siitä, mikä sitten on venäläisen kansalaisjärjestötoiminnan oma toimintalogiikka. Kirja kuvaa sitä vain negaation kautta: se ei ole uustocqueville’läisen mallin mukainen. Mutta minkä mallin mukainen se sitten on? Millaisia toiveita, haluja ja tavoitteita venäläiset aktivistit itse asettavat ja miten he ymmärtävät toimintansa? Tutkimus ei pysty tavoittamaan tätä paikallista merkityksmaailmaa. Henderson itse asettuu arvioijaksi sille, ovatko järjestöt ja demokratia-apu onnistuneet vai epäonnistuneet sen sijaan, että kysyisi venäläisiltä kansalaisaktivisteilta itseltään arviota asiasta. On myös oireellista, että Hendersonin kirjasta puuttuu käsitteellinen täsmällisyys. Kirjassa käytetään kolmatta sektoria, kansalaisyhteiskuntaa ja NGO/ei-kaupallista kenttää synonyymisesti, vaikka nämä termit kytkeytyvät erilaisiin intellektuaalisiin traditioihin ja avaavat siten erilaisen perspektiivin tutkittavaan ilmiöön.

Vaikka Henderson silmin nähden sympatisoi tutkimuskohdettaan ja haluaa ymmärtää sitä, näyttää hän usein jäävän etnosentristen ennakkokäsitystensä vangiksi. Henderson esimerkiksi kirjoittaa venäläisistä

kansalaisaktivisteista ikään kuin nukkavieruina maalaisserkkunä ”edistyneempien” läntisten aktivistien ja organisaatioiden rinnalla. Hän kertoo rahoittajien järjestöille tarjoamista koulutussessioista ja toteaa, että tämän koulutusstrategian tavoite oli ”sallia venäläisten järjestöjen seurustella huomattavasti vauraampien läntisten järjestöjen kanssa, jotta venäläiset järjestöt oppisivat arvokkaita taitoja tältä paremmin asioista perillä olevalta kumppaniltaan” (s. 77). Oletuksena siis on, ettei läntisillä järjestöillä ole mitään opittavaa venäläisiltä ja että läntiset työskentelytavat ovat lähtökohtaisesti parempia kuin venäläisten aktivistien omat työskentelytavat.

Hendersonin piirtämä kuva rahoittajien tavoitteista kielii myös vahvasti edellä kuvatun kaltaisesta hierarkkisesta opettaja-oppilas -asetelmasta. Henderson kirjoittaa, että ”rahoittajat kohtasivat valtavia venäläiselle toimintaympäristölle ominaisia haasteita... Välittömin tavoite oli yksinkertaisesti *opettaa* venäläisille kansalaisaktivisteille tarvittavat taidot ja työkalut, kun- ka järjestöä johdetaan: mission muotoileminen, tavoitteiden määrittäminen, kohderyhmän paikantaminen, erityisten ohjelmien identifiointi ja järjestäminen, sekä uudessa monimutkaisessa kolmannen sektorin laillisessa ympäristössä navigointi... Ja edelleen, rahoittajat törmäsivät haasteeseen *opettaa* kansalaisryhmille ei vain uutta *kieltä*, vaan myös *uuden tavan ajatella ja toimia*.” (kurssiivi S.S.)

Olisi ollut kiinnostavaa, jos Henderson olisi pureutunut siihen, miten järjestöt reagoivat näihin ulkomaisten rahoittajien asettamiin tavoitteisiin ja käytäntöihin ja neuvottelevat niitä; omaksuvatko ne tämän tarjotun uuden kielen ja tavan ajatella vai operoivatko ne monilla eri diskursseilla eri konteksteissa? Tähän Henderson ei valitettavasti tuo valaistusta.

Henderson tukeutuu biologija sairausmetaforiin kuvatessaan venäläisen yhteiskunnan kehitystä: ”Rahoittajien tehtävä oli valtava Venäjällä, kuten muillakin demokratoituvilla alueilla. Perinteisen viisauden mukaan maan *geneettisellä* kulttuurisella koodilla on usein pitkäkestoisia seurauksia kansalaisyhteiskunnan suhteelliselle *terveydelle* tai heikkoudelle. Ottaen huomioon näiden *luontaiselta* näyttävien maan sisäisten ominaispiirteiden voiman, kuinka ulkopuoliset toimijat voisivat edistää kansalaisyhteiskuntaa?” (s. 63-64, kurssiivi S.S.).

Tämänkaltaiset biologisoivat viittaukset ja sairausmetaforat ovat olleet yleisiä Venäjän kehityksen kuvaamisessa. Ne ovat ongelmallisia, sillä ne luovat kuvan essentialistisesta ”venäläisestä kansaluonteesta”, joka väijäämättä tahtoo tehdä tyhjäksi hyvää tarkoittavien konsulttien ponnistukset. Muutoksen mahdollisuus kilpistyy ikään kuin ”luontoa” vastaan käydyksi, lähtökohtaisesti epäonnistumaan tuomituksi taisteluksi.

Henderson pelaa läpi työnsä dikotomioilla ja asettaa muun

muussa tapaustutkimuksensa, venäläiset naisjärjestöt, jäykkiin binaariasetelmiin. Tutkimuksensa pohjalta Henderson pohtii, ketä läntisten rahoittajien oikeastaan pitäisi rahoittaa: ”Kumpi näistä aktiviteeteista [ulkomaista rahoitusta saavat vai rahoituksen ulkopuolella olevat naisjärjestöt; S.S.] on ”parempi”, tehokkaampi tai tärkeämpi? Kenen tulisi saada rahoitusta, visiönäärin opportunistin, joka lupaa kunnianhimoisia ohjelmia, vai pragmaattisen realistin, joka on valmis toteuttamaan vähittäisiä suunnitelmia? Pitäisikö valita liberaalisti ajattelevat ja länsimaistuneet aktivistit, jotka puhuvat suurten muutosten aikaansaattamisesta federaation tasolla tulevaisuudessa? Vai potentiaalisesti konservatiivinen aktivisti, joka työskentelee paikallistasolla eikä ajattele globaalisti, mutta saa aikaan todellisia muutoksia erilaisella ja verbaalaisesti vähemmän dramaattisella tavalla?” (s. 140).

Kirjoittajan edellä konstruoima kaksinapainen vastakkainasettelu naisjärjestöjen välille on fiktiivinen; naisjärjestöjä ei voi jakaa näin näitisti toisensa poissulkeviin kategorioihin, vaan kuten useat tutkimukset ovat osoittaneet, järjestöissä on löydettävissä monia toimintalinjoja ja identifikaatioita. Henderson tulkitsee tutkittavaa ilmiötä omasta ilmeisen reflektioimattomasta viitekehkestään käsin; hänen hahmottelemansa representaatiot naisjärjestöistä ovat yksinkertaisia ja monoliittisiä. Ne eivät kerro mitään siitä, miten toimijat itse mieltävät paikansa, tai niistä moninaisista po-

sitioista ja identifikaatioista, joita järjestöt hyödyntävät. Henderson asettaa mielestäni luvattoman itsestään selvästi yhtäläisyysmerkit yhtäältä ’lännen’, ’feminismin’ ja ’liberaalin/progressiivisen’ ja toisaalta ’traditionaalisen’, ’ei-feministisen’ ja ’konservatiivisen’ välille.

On harmillista, ettei kirjasta käy myöskään ilmi se, miten Henderson on haastateltaviltaan asioita kysynyt ja millaisia venäjänkielisiä käsitteitä hän ja vastaajat ovat käyttäneet. Näiden venäjänkielisten käsitteiden kautta olisi voinut päästä tarttumaan myös paremmin tutkittavien merkitysmaailmaan. Toisaalta tutkittavien ääni ei juuri tule esille kirjassa muutenkaan. Henderson ei esimerkiksi tuo tekstiin sitaatteja haastatteluista, vaikka hän on haastatellut yli sataa aktivistia ja ulkomaisten rahoittajien edustajaa. Tämä johtaa ajoittain siihen, ettei lukijalle ole selvää, kuka oikeastaan kirjassa on äänessä: perustuvatko väitteet siihen mitä aktivistit tai rahoittajat ovat sanoneet, vai onko kyseessä tutkijan mielipide? On varmasti osittain makuasia, haluaako tekstiin suoria sitaatteja haastatteluista, mutta ainakin haastatteluvastauksien jonkinlainen dokumentoiminen olisi lisännyt tutkimusprosessin läpinäkyvyyttä: lukija voisi tarkistaa tutkijan tulkintoja ja toisaalta saada käsityksen siitä, miten tutkittavat itse ovat teemoista puhuneet.

Kirjaa vaivaa myös tiedon paikantuneisuuden pohdinnan puute. Henderson asemoituu suhteessa tutkimuskohteeseensa monista

erilaisista positioista käsin; hän on ollut mm. sekä tutkijana että konsulttina demokratia-avun kentällä. Hän ei kuitenkaan pohdi omaa paikkaansa tiedon tuottamisessa ja tulkintojen tekemisessä kuin sivun mennen kirjan liiteosaan kootussa metodologiayhteenvetossa. Ehkä juuri paikantumisen pohdinnan puuttuminen on myös jättänyt tekstiin minua usein häiritsevää amerikkakeskeisyyttä, joka naamioituu universaaliksi ja

jollakin tapa ”normaalin” mittatuksi. Sen sijaan Henderson kirjoittaa ”heroisen antropologin” saagaa: ”Siedin pitkiä matkoja, kiristelin hampaitani uhkarohkeilla lentomatkoilla ja rämmin jäisiä jalkakäytäviä pitkin etsiessäni tietoa, järjestöjä ja ruohonjuuritason toimintaa”. Tämän on uskoakseni tarkoitus vakuuttaa lukija tutkimuksen uskottavuudesta – ja tutkijan uhrauksista.

Suvi Salmenniemi

Vaihtoehtohistoria elää Ukrainan kirjallisuudessa

Vasyl Koželjanko: *Terorium*. Lviv: Kalvarija, 2002.

Andrei Kurkov: *Poslednjaja ljubov prezidenta*. Harkova: Folio, 2004.

Vaikka Ukrainassa julkaistuista painotuotteista on painosmäärällä mitaten 97 prosenttia venäjänkielisiä, on ukrainankielinen kaunokirjallisuus erittäin vireää ja omaleimaista. Nuoria nousevia nimiä ovat mm. Irena Karpa, Serhi Žadan ja Ljubko Dereš, jonka kolmesta romaanista varhaisin *Kult* on käännetty jo puolaksi ja saksaksi ja on tulossa myös serbiaksi. Ukrainan viime vuosikymmenen poliittinen kehitys on luonut hedelmällisen maaperän ns. vaihtoehtohistorialle, jossa menneisyys tai tulevaisuuteen heijastettu nykyisyys saa kokonaan uuden muodon ja tulkinnan. Käsittelen tässä kahden keskipoiven kirjailijan, ukrainalaisen vaihtoehtohistorian mestarin Vasyl Koželjankon ja venäjäksi kirjoittavan Andrei Kurkovin

teoksia, jotka kumpikin ovat ilmestyneet ennen vuoden takaista ns. oranssivallankumousta.

”Ukrainan presidentti Avdoti Dormidontovytš Kromješnyi oli hullu. Ei nyt ihan hillitön kahjo, mutta vankasti vainoharhainen. Tuskin siitä sen kummempaa haittaa olisi ollut, ellei hullujen huoneen potentiaalisen hoidokin päänäpistäistä olisi kärsinyt koko Ukraina.”

Näin alkaa bukovinalaisen Vasyl Koželjankon fantasia Ukrainasta noin sata vuotta ”Toveristalinin” kuoleman jälkeen. Länsiraja on tiukasti kiinni, maa kuuluu mahtavaan Euraasian unioniin ja on täysin kreolisoitunut, ukrainalaisuus elää enää saarekkeina jossain Länsi-Ukrainassa. Talous on ylikansallisen Ei ainoastaan leivästä Incin (EAL) käsissä, ja ruokakin on keinotekoista tai ainakin geenimanipuloitua. Poliittista valtaa pitää presidentti A.D. Kromješnyi (venäjän *ad kromešnyi* = hornankattila; kromešnikeiksi kutsuttiin myös

Iivana Julman säälimättömiä opritšnikkeja) väkivaltakoneistonsa avulla, kansa on rappeutunut elintarvikkeita jonottavaksi persoonattomaksi massaksi. Romaanin nimi *Terorium* viittaa pieneen kansallismieliseen terroristijärjestöön, joka yrittää herättää kansan horteesta tekemällä territoriosta terrorion.

Presidentti on tavattoman kiinnostunut tulevaisuudestaan. Koska hän ei halua leimautua taikauskaiseksi, hän tilaa ennustuksen tulevaisuudentutkimuslaitoksen johtajalta eikä miltään ennustajaukolta. Johtaja on sanonut huvikseen, että Kromješnyin tuhoksi koituu kulta. Siksi kulta kielletään koko maassa, ja presidentti perustaa erityisen kullansintäpoliisin, jota kutsutaan kullankaivajiksi. Presidentillä on myös tarkoin vartioitu aarekammio, jonka arvoesineiden ja lahjojen joukkoon ilmaantuu itsestään monenvärisestä kullasta tehty sormus. Se herättää presidentissä kauhua muutenkin, mutta varsinkin siksi, että se muuttaa silloin tällöin muotoaan, eikä presidentti uskalla koskeakaan siihen.

Vastarintaliike Nuori Suur-Ukraina JuVU taas suosii kultaesineitä ja jättää terroritekojensa merkiksi kullankemiallista merkkiä muistuttavan tunnuksen. Liikkeen aktivisteja kutsutaankin juveliireiksi, kultasepiksi, ja heillä on Ukrainan historiasta ja legendoista otetut salanimet: sisipäällikkö Roksolana, Marusja Tšurai, Taras Bulba, Dovbuš, Tšipka jne. Presidentin lähipiirin nimet taas kertovat aivan muuta: KGB:n päällikkö kenraali